

IZVJEŠTAJ AUSTRIJSKOG KONZULA IZ DUBROVNIKA 1777. GODINE

Ivo Šišević

U srednjem je vijeku Dubrovnik, od polovine XV stoljeća kao Dubrovačka Republika, bio razvijen grad država, sa svim povlasticama srednjovjekovne gradske, samoupravne i samostalne državnice, pa su se stoga u njemu kao emporiju nalazila brojna diplomatsko-konzularna predstavništva stranih trgovačkih zemalja. Dubrovnik je isto tako imao svoja diplomatska predstavništva u evropskim prijestolnicama, a konzularna i trgovinska predstavništva u istim stranim zemljama, kao i u svim važnijim evropskim lukama. Među ostalim, i Austrija je imala svoga konzularnog predstavnika. Od 1759—1798. godine bio je austrijski konzul u Dubrovniku i Dubrovčanin Miho Milišić.¹

Ovdje donosimo njegov Izvještaj s priloženim popisima austrijskih brodova što su dolazili u dubrovački kraj tijekom 1777. godine. To bi ujedno za tu godinu bila neka dopuna radnji Zdravka Šundrice »Promet trgovačke robe i brodova potkraj 18. stoljeća na području Dubrovačke Republike«.² Isto se tako osvrćemo i na proizvode što ih je Dubrovačka Republika uvozila i izvozila kao trgovačku robu, a bili su od velike važnosti za promicanje međunarodne njene trgovine sa stranim zemljama, kao i za životni standard samoga grada i njegova žiteljstva. U takvome promicanju međusobne trgovine očituje se i djelovanje stranih diplomatsko-konzularnih predstavnika (od generalnoga konzula i agenta do komesara za trgovačke odnose ili carskoga rezidenta) koji su istovremeno štitili interese trgovaca i pomoraca, brinuli se oko organizacije otpreme i primanja pošte što je prolazila preko Dubrovnika iz turskih zemalja, Carigrada, i slično. Po tome je Dubrovnik kao izvor svakovrsnih obavijesti postao značajan centar obavještajne službe ne samo informacija političkih, već finansijskih i trgovačkih. Raznovrsne obavijesti što ih je Dubrovnik pružao i primao bile su opet dragocjeni podaci za njegovu pomorsku trgovinu, kao i za vođenje vanjske politike. Takav nam uvid, barem djelomično, pruža i Milišićev Izvještaj s popisom austrijskih brodova što su dolazili u dubrovački kraj u 1777. godini, a Izvještaj je važan i za dubrovačko pomorstvo XVIII stoljeća.

Kao što je Dubrovačka Republika imala razgranatu mrežu konzulata po Mediteranu zbog zaštite svoje pomorske trgovine, tako su se i strani konzuli u Dubrovniku, kao diplomatski predstavnici svoje zemlje, zanimali za dubrovačke trgovačke i političke prilike i balkanskoga zaleđa. Takve uspostavljene diplomatsko-konzularne veze značile su i međunarodno priznanje Dubrovnika kao slobodne i nezavisne srednjovjekovne države koja se od polovine XV stoljeća naziva Dubrovačka Republika. Po obavljanju takvih diplomatskih poslova, važnost je Dubrovnika u trgovačkoj povijesti srednjega vijeka bila značajna, pa su joj stoga obraćali punu pažnju i strani diplomatski predstavnici.

Među stranim konzulima u Dubrovniku od XIV stoljeća do pada Dubrovačke Republike 1808. godine zastupljeni su bili, stalno ili povremeno, konzuli: španjolski od XIV stoljeća, zatim aragonski od 1422. godine i katalonski od 1502. godine. Prije prvoga konzula od 1495. godine Firenca je imala od XIII—XV stoljeća agente različitih trgovačkih društava, Francuska u XIV stoljeću, Napulj od početka XV stoljeća, Malta u XVIII stoljeću, a Austrija je prije prvoga konzula od 1753. godine imala već od početka XVIII stoljeća carskog rezidenta koji je u isto vrijeme bio i diplomatski predstavnik te države. U Dubrovniku se nalazio još i židovski konzul (consul Hebraeorum) u XVI stoljeću, i to kao starješina židovskoga trgovačkog naselja. Isto je tako konzularnog predstavnika imala i Venecija od sredine XIV do druge polovine XV stoljeća, ali ga je poslije ukinula jer sa svojim stalnim konzularnim predstavnikom u Dubrovniku nije htjela »de iure« priznati njegovu državnu nezavisnost. Turska je od sredine XVIII stoljeća imala u Dubrovniku turskog oficira ili »emina«, neku vrstu činovnika nadzornika koji je zastupao njene interese. Takav međunarodni položaj omogućio je Dubrovačkoj Republici ne samo da stvori jaku trgovačku mornaricu i trguje sa svim mediteranskim zemljama, nego da se održi i kao samostalna država sve do francuske okupacije 1806. godine.³ Ovi su strani diplomatski predstavnici, u svom historijskom kontinuitetu, očit dokaz suverenosti Dubrovačke Republike kao države i njezina grada Dubrovnika, predstavnika trgovačkoga pomorstva, i to za sve vrijeme njegova postojanja.

Promet robe i brodova u dubrovačkoj luci, kao i u lukama njegove nadležnosti, bio je u drugoj polovini XVIII stoljeća prilično ujednačen, iako je uvoz premašivao izvoz. Centri pomorskih pruga, po kojima se tada odvijala uvozno-izvozna trgovina, bili su najznačajniji na zapadu: Ancona—Trst—Rijeka; Venecija—Istra, a u manjoj mjeri: Napulj—Sicilija, Cagliari, Genova, Livorno, Marsilja, a na istoku: Bosna, Albanija, grčki arhipelag i Smirna, te u manjoj mjeri luke sjeverne Afrike. Kao očit dokaz tadašnje trgovine najmasovniji su prijevozni tereti bili: vuna, vosak, različne kože, skjavine, kaputi, duhan u listu i prahu, te kava, šećer i riža. U manje uvozno-izvozne terete može se ubrojiti: lan, laneno sjeme, pamuk, loj, runjevina, bob, čibuci, čelik, kositer, olovo, pokrivači od krena, konjska oprema, fesovi, sapun, sukno, stipsa, konji i drugo.⁴

Za potrebe Dubrovnika tada se najviše uvozila: brodska oprema, papir, pokućstvo, pomodna roba, raznovrsna stakla i kristali, fajansa, zemljano posuđe, različite boje, đonovi, sačma i puščani prah, tjestenina, bakalar, južno voće, te u manjim količinama žito i sol. Izvozni su artikli dubro-

vačke privrede istovremeno bili slane srdele,⁵ dubrovačka raša te nešto vina i ulja. Vino se ukrcavalo u Trsteniku, na poluotoku Pelješcu, u Orebićima i u Trpnju, a ulje u Lastovu, Šipanu i Slanome. Osim toga, mnogo je dubrovačkih brodova u tom razdoblju prevozilo terete za potrebe drugih država, pa je i od toga tranzitnoga prometa dubrovačko pomorstvo imalo velike ekonomske i političke koristi. Sve je to bio odraz žive međunarodne razmjene privrednih dobara, a ujedno i velika materijalna dobit od obostrane trgovine.

Austrija je izašla na Jadran s malim primorskim područjem. Njoj su pripadali Trst i okolica, Rijeka i obala do Dalmacije, dok je Istra bila većim dijelom pod Venecijom.⁶ Tek u XVIII stoljeću, u doba merkantilističke ekonomske politike, počela se osjećati orijentacija trgovine prema moru. Habsburgovci su, osobito Karlo VI i Marija Tereza, poduzeli cijeli niz mjera kako bi razvili Trst i Rijeku u važna uvozna i izvozna središta. U tu svrhu proglašena su oba grada kao slobodne luke (Trst 1717, Rijeka 1719), spojene su dobrim cestama sa zaleđem⁷ i postaju najvažnije luke austrijske pomorske moći. Od osobite je važnosti bilo osnivanje pojedinih konzularnih predstavništava u tom dijelu Jadrana i Mediterana, a pogotovu u Dubrovniku kao središtu Dubrovačke Republike.

Prije osnivanja konzulata, Austrija je držala u Dubrovniku početkom XVIII stoljeća carskog rezidenta, neku vrstu diplomatskog predstavnika u osobi barona Saponara. Tajnik carskog rezidenta u Dubrovniku bio je Dubrovčanin Gjorgje Mattei kcji je obavljao svoj posao uz suglasnost dubrovačke vlade. Kao prvi austrijski konzul u Dubrovniku spominje se 1753. godine Dubrovčanin M. Vlaiki, kojeg već ranije nalazimo kao španjolskog i napuljskog konzula u Dubrovniku. Tri godine poslije nalazimo Dubrovčanina Nikolu Brankovića kao austrijskog konzula u Dubrovniku. Njega je dubrovački Senat imenovao 1758. godine za svog konzula u Smirni, pa je zbog toga morao napustiti svoj položaj u Dubrovniku. Od 1759. do 1798. godine Dubrovčanin Miho Milišić bio je generalni konzul Austrije u Dubrovniku. Kao ni francuskom konzulu, tako dubrovački Senat nije dopustio ni konzulu Austrije da imenuje Dubrovčanina za svog vicekonzula na otoku Lastovu, opravdavajući to postojećim propisima. Neko je vrijeme, prije zabrane iz 1783. godine, Dubrovčanin Mato Biadi obavljao poslove austrijskog vicekonzula na Lastovu. Kasnije se više ta dužnost ne spominje, jer je Dubrovčani nisu smjeli obavljati, a austrijski konzul Milišić nije mogao naći na tom otoku pogodnu ličnost, stranca da obavlja te poslove. Dubrovačka je vlada uz podršku i suglasnost austrijskog konzula Milišića uvela početkom 1783. godine dvaput mjesečno brodsku poštansku vezu između Dubrovnika i Rijeke. Tom se vezom služio austrijski konzul u Dubrovniku; istim su brodom prebacivani austrijski kuriri i pouzdanci te dubrovačka pošta, kao i Dubrovčani koji su putovali tim pravcem.⁸

Godine 1762. zabranio je dubrovački Senat da Dubrovčani koji su bili diplomatsko-konzularni predstavnici drže nad vratima svoje kuće grb države koju zastupaju, kako je to bilo i drugdje uobičajeno. U tom se smislu austrijski konzul Milišić žalio svojoj vladi 25. srpnja 1762. da on kao Dubrovčanin ne može postaviti austrijski grb nad vrata svoje kuće u Dubrovniku kao grb države koju zastupa, iako se u toj kući nalazi i sjedište konzulata.

Godine 1786. oslobodila je dubrovačka vlada strane diplomatsko-konzularne predstavnike u Dubrovniku od plaćanja carine za svu robu i hranu što je unose u Dubrovnik za svoje potrebe. Isto je tako svaki strani predstavnik u Dubrovniku dobio po jedan primjerak tarife dubrovačke carinarnice, kao i tarife za sidrenje stranih brodova u dubrovačkoj luci.⁹

Za Milišićeva je konzulovanja kao generalnoga konzula Austrije u Dubrovniku bila značajna 1775. godina. Te je godine sklopljen ugovor u Pisi između dubrovačkoga senatora F. Ranjine i ruskog admirala Orlova. Time se dubrovačka vlada obavezala na potpunu neutralnost u svim budućim ratovima Rusije s bilo kojom zemljom. Tako su dubrovački brodovi poslije toliko godina velikih opasnosti mogli slobodno ploviti neometani od ruskog brodogradnja koje je za rusko-turskog rata 1768—1774. godine plijenilo dubrovačke brodove, uz velike štete dubrovačkoj trgovačkoj mornarici jer je u tom ratnom sukobu Dubrovnik pomagao Turke.¹⁰ Ugovor je isto tako bio upozorenje i za iduće događaje što su se zbili 1787—1791. godine za rata Austrije i Rusije protiv Turske. U tom se stoljeću zbog ratnih previranja dubrovačka pomorska trgovina osjetno ojačala pa je došla u sukob s trgovačkim interesima drugih evropskih zemalja, poglavito Francuske.¹¹ Po tom je ugovoru u Pisi prvi ruski generalni konzul u Dubrovniku od 1788. godine porijeklom Albanac Antun Ghika imao ista prava i obaveze kao i ostali strani konzuli. Svi su ti budući politički događaji znatno utjecali na držanje, rad i djelovanje generalnoga konzula Austrije Dubrovčanina Mihe Milišića u Dubrovniku, pa zato i donosimo njegov Izvještaj za 1777. godinu kao trgovački dokument o dolasku i odlasku austrijskih brodova u dubrovački kraj. Izvornik na talijanskom pronašao sam u Trstu, u Archivio di stato, R. C. Governo in Trieste, fasc. 46. za 1776—1809. godinu. Izvještaj u hrvatskom prijevodu, datiran u Dubrovniku 25. siječnja 1778. godine, glasi:

EKSCELENCIJO PREČASNA

Početak Nove godine, koju čestitam Vašoj Prečasnoj Ekscelenciji želeći Vam pri tom najbriljantniju sreću prema Vašim visokim zaslugama. Smatram pravilnim respektirajući priznatu zapovijed da Vam podnesem kratak i istinit prikaz o trgovini na ovom tržištu. Ona se, kao što sam imao čast obavijestiti Vas, općenito nalazi od nekoga vremena u velikom opadanju. To se opadanje otkrilo jasnije u protekloj godini zbog pomanjkanja robe što je stizala ovamo preko kopna i mora.

Kako Turci, puni straha od dolaska novoga rata s Rusima sada pokazuju malo sklonosti za trgovački promet, to roba što dolazi iz Turske kao: vuna, coiri, kordovani i gvoždarija pojavljuje se rjeđe. Suvišak što dolazi u malim dijelovima rezerviran je za upotrebu lokalnih potreba, dok se sve ostalo upućuje u Napulj, Veneciju i Ankonu. Opadanje trgovine pripisuje se u ovome mjestu uplivu nekolicine bogatih trgovaca, čiji je novac upotrijebljen u nekretnine i plovidbu, za koju su bili uložili drugi trgovci najveću svotu gotovine. Oni su, međutim, sada malodušni zbog vojnih pri-

prema što ih poduzimaju Rusi i Turci. Predviđaju da će u jednom novom prekidu biti prisiljeni povući svoje brodove prema Zapadu, gdje ne mogu biti oštećeni, a dobit je mnogo različitija od one na Istoku. Francuski trgovci, koji su se od nekoga vremena unazad stabilizirali u ovome gradu, dovoze godišnje jedan teret tkanina, šećera, kave i druge domaćinske robe za upotrebu ženama. Druge vrste robe što ih neke osobe donose od Turaka do njihovih kuća dobro su viđene. Robu, što je upućuju iz Boke kotorske u ove strane, čine: fini lan, zečja koža, 100 barila loja. U zadnjim su godinama strani trgovci imali osjetljive gubitke, i to do 4000 cekina. Zemaljski su proizvodi iz ove zemlje bili nejednaki. Brašno i žitarice bile su slabe, vino osrednje, a ulja dovoljno, pa oni artikli što ih drže vlasnici utječu na cijenu koja je vrlo visoka. Tako visoke cijene podržavaju i stranci.

Što se tiče drugih točaka, a tiču se trgovine, pozivam se na dugi i točni Izvještaj što mi je upućen u mjesecu travnju prošle godine i koji može poslužiti kao trajno pravilo za buduće vrijeme. U vezi s tim treba nadodati da trgovina Austrije ne može ostvariti u ovim stvarima svoje povećanje i izvoz ako dvije provincije, što pripadaju Bosni i Srbiji, ne mogu doći pod upravu Vašeg carskog i kraljevskog veličanstva. Izgleda da postoji u tom pogledu neka bliska nada jer neki trgovci Slaveni, koji su došli navodno iz Sarajeva, iznose da su došli iz Vidina u Businu protiv struje Dunava. Ratna se municija sastoji od praha, tanadi i topova za pojačanje utvrda spomenutog Sarajeva, zatim Banje Luke, Zvornika, Užica i drugih mjesta što graniče s Hrvatskom i Slavonijom, a sva su ta mjesta slabo utvrđena. Osim toga, Turci su obaviješteni i boje se od same pomisli na napad carske vojske. U dužem mirovanju Frančeska Tiepola govorio sam više puta s njim o danom kreditu od gospode Giuseppea Maurigia i sinova. Isti mi je obećao da će doći ovamo da utvrdim s njim taj njegov dug.

Prilažem Vašoj Ekscelenciji Popis austrijskih brodova što su prispjeli u prošloj godini u ovu luku, kao i u druge luke što se nalaze pod mojom konzularnom jurisdikcijom. U tom se popisu nalazi samo jedan brod iz Senja koji je na putu za Barlettu iskrcao u gruškoj luci drvo za jarbole za neke brodove što se tu grade. Dostavljam i 10 fiorina što se odnose na poštarinu za prošlu godinu. Umoljava se Vaša Ekscelencija da iznos preda njezinu lučkom kapetanu, a za takav postupak podmirenja smatram da je najbolji i najsigurniji način za takve slučajeve. Počasćen sam da na kraju mogu izručiti Vašoj Ekscelenciji znak najviše trajne poslušnosti, vjernosti i priznanja njihovoj vjernoj vladavini, pa ostajem s dubokim poštovanjem Vaše Prepoštovane Ekscelencije preponizni, preodani i preobavezni

Miho M. Milišić, konzul

Dubrovnik, 25. siječnja 1778. godine

Izvještaju je priložen pregledno i popis austrijskih brodova uz nadglavak — »Broj austrijskih brodova što su po mjesecima 1777. godine prispjeli u dubrovačku luku, kao i u druge luke jurisdikcije Carskoga konzula, sa sjedištem u istome gradu Dubrovniku«:

Veljača

Trabakul, patron Mato Trenjani, iz Rijeke, s drvom.

Ožujak

Trabakul, patron Antun Milonja, iz Rijeke, s drvom, a na povratku ukrcao ulje.

Travanj

Trabakul, patron Franjo Dešković, iz Rijeke, s drvom i telom, a na povratku ukrcao ulje.

Svibanj

Trabakul, patron Franjo Dešković, iz Rijeke, s drvom i telom.

Trabakul, patron Mato Cigančić, iz Rijeke, s drvom i telom, a na povratku je ukrcao ulje.

Trabakul, patron Andrija Giusti, iz Rijeke, s drvom i telom.

Trabakul, patron Antun Milonja, iz Rijeke, s drvom i telom, a na povratku je ukrcao ulje.

Srpanj

Nava, kapetan Bartolomej Spić, iz Rijeke, s drvom za jarbole za škver Sv. Križa u Gružu.

Trabakul, patron Antun Milonja, iz Rijeke, s drvom, telom, čelikom, itd.

Kolovoz

Trabakul, patron Antun Milonja, iz Rijeke, s drvom i telom.

Fregadun, kapetan Mato Zaffer, iz Senja, s drvom.

Rujan

Trabakul, patron Bartul Franković, iz Rijeke, s drvom, a na povratku krcao ulje.

Trabakul, patron Jure Loys, iz Rijeke, prazan, a na povratku je ukrcao ulje.

Listopad

Trabakul, patron Franjo Dešković, iz Rijeke, s teretom kukuruza, a na povratku je ukrcao ulje.

Trabakul, patron Mato Giusti, s teretom kukuruza, a na povratku je ukrcao ulje.

Trabakul, patron Antun Milonja, iz Rijeke, s teretom kukuruza, a na povratku je ukrcao ulje.

Studeni

Trabakul, patron Bartul Franković, iz Rijeke, s drvom.

Trabakul, patron Mato Cigančić, iz Rijeke, s drvom, gvoždarijom i čelikom, a na povratku je ukrcao ulje.

Nadalje slijedi popis onih patrona ili vlasnika koji su krcali vino i rakiju na otoku Lastovu i koji su pri tom propustili platiti tamošnjem vicekonzulu na Lastovu konzularnu taksu, pa ih navodimo:

Trabakul, patron Ivan Levantin, iz Voloskog

Trabakul, patron Ivan Peršić, iz Lovrana

Trabakul, patron Matija Tomšić, iz (nepopunjeno)

Trabakul, patron Andro Varljen, iz (nepopunjeno)

te se stoga moli visoka zaštita Vaše Ekscelencije kako bi se prisililo one koji neće da plate od strane Vašeg autoriteta i da tako ispune svoje obaveze prema glavi 16. političkog edikta trgovačke mornarice.

Izvještaj generalnoga konzula Austrije u Dubrovniku Mihe Milišića zanimljiv je povijesni dokument za pregled kretanja trgovačke robe u Dubrovniku na teritoriju Dubrovačke Republike, zatim za rast i opadanje trgovine u našim krajevima, kao i za popis brodova, njihovih vlasnika i matične luke, te vrsti brodske tereta. Ti su pokazatelji djelomičan dokaz ekonomske moći i materijalne baze Dubrovačke Republike, a zatim i dubrovačkoga trgovačkog pomorstva. Rad i djelovanje austrijskog konzula u Dubrovniku očit je dokaz međunarodne nezavisnosti i siguran znak diplomatsko-konzularnoga priznanja toga grada u evropskim relacijama, pune slobode i državne samostalnosti. Njegov se povijesni kontinuitet proteže od početka samostalnosti iz XIV stoljeća sve do njegova pada 1808. godine. U tom je međuvremenu Dubrovačka Republika očitovala svoju neprekidnu državničku postojanost i poticala nagli razvoj pomorske trgovine, pa je sve to očit dokaz općeg razvoja pomorstva ne samo u dubrovačkom kraju, nego i na ostalim priobalnim žalima istočnoga dijela Jadranskog mora.

BILJEŠKE

¹ Vidi moju radnju »Dubrovačko pomorstvo u Izvještaju austrijskoga konzula Nikole kneza Brankovića«, Pomorski zbornik 4, Zadar 1966, str. 427—438.

² Poseban otisak iz Arhivskog vjesnika, XI—XII (1968—1969), str. 55—80.

³ I. Mitić, Predstavnici stranih država u Dubrovniku za vrijeme republike, Pomorski zbornik 4, Zadar 1966, str. 381—401.

⁴ Z. Šundrica, isto, str. 58.

⁵ Pelješčani su se od davnine bavili ribolovom, a najglavniji lov bile su srdele, koje su velikim dijelom solili i slane prodavali. U Trpnju, kao središtu lova na srdele, sredinom XVIII st., ribalo je i po 25 mreža i ulov je bio obilan i solilo se na stotinu drvenih buradi. To potvrđuje odluka dubrovačkog Senata od 19. VI 1674. kojom se slana riba namijenjena izvozu može krcati osim u Dubrovniku jedino još u Trpnju. (F. Glavina, Povijesni prikaz ribarstva poluotoka Pelješca, Pelješki zbornik, 1976, str. 142—143).

⁶ G. Novak, Naše more, Zagreb 1932, str. 224—225.

⁷ »Austrija«, »Austro-Ugarska«, Pomorska enciklopedija, 1, Zagreb 1954, str. 314.

⁸ I. Mitić, Austrijski i ruski konzuli u Dubrovniku za vrijeme Republike, Dubrovački vjesnik, 13. XI 1965, str. 4.

⁹ Mitić, isto pod 3, str. 396.

¹⁰ V. Ivančević, Pelješčani i njihovi brodovi za rusko-turskog rata (1768—1774), Pelješki zbornik, 1976, str. 428—429.

¹¹ I. Mitić, Dubrovčani krajem XVIII stoljeća — Englezi Mediterana, časopis Naše more, Dubrovnik, 1978, br. 1, str. 51.

RAPPORT DU CONSUL AUTRICHIEN DE DUBROVNIK, (1777)

Ivo Šišević

Dans la République de Dubrovnik se trouvait un grand nombre de représentations diplomatiques et consulaires de pays étrangers. L'Autriche, entre autres, y avait son représentant consulaire. De 1759 à 1798 le Consul autrichien à Dubrovnik fut Miho Milišić, originaire de Dubrovnik.

Ce travail contient un compte-rendu des ramifications du réseau de consulats, de même que des représentants diplomatiques auprès de la République de Dubrovnik, qui s'intéressaient au commerce de cette ville et à sa situation politique.

Les matériaux pour cette problématique ont été puisés dans la littérature accessible — ce qui est indiqué à la note N° 2 — puis dans le Rapport de Trieste de l'«*Archivio de Stato*, R. C. Governo in Trieste», fasc. 46, pour la période de 1776 à 1809, le rapport annuel du Consul autrichien à Dubrovnik en 1777, et la pièce annexe sur l'escale des bateaux autrichiens à Dubrovnik, ainsi que le chargement qu'ils embarquaient ou débarquaient.

Le traitement spécifique des matériaux historiques utilisés dans ce travail servira l'historiographie maritimo—commerciale de Dubrovnik en tant que pages jusqu'ici inconnues de l'histoire du commerce maritime de Dubrovnik au XVIIIe siècle.